183100 - Simsarlık Ve Ticari Komisyon Hususunda Hükümler

Soru

Her iki taraftan veya birinden diğerinin haberi olmadan aracılık komisyonu almanın hükmü nedir?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Birincisi :

Simsarlık ve aracılık ücreti, koşulan şarta veya örfe göre satıcıdan veya alıcıdan veya her ikisinden de alınabilir. Maliki mezhebi bu görüştedir. Ancak şart veya örf söz konusu değilse aracılık ücreti sadece satıcının yükümlülüğündedir.

Dr. Abdurrahman bin Salih el-Atram (Allah onu korusun), şöyle demiştir: "*Eğer bir şart veya örf yoksa, o zaman şöyle demek doğrudur: Simsarlık ücreti aracılık hizmeti isteyenin yükümlüğündedir. Şayet satıcı simsarlık hizmeti isterse o öder, alıcı simsarlık isterse alıcı öder, şayet alıcı ve satıcı birlikte simsarlık isterlerse ücreti birlikte öderler.*" "Ticari Arabuluculuk" s. 382 eserinden alıntıdır.

Bkz: "Haşiyat al-Dasuki" (3/129).

Daimi Fetva Kurulu (13/129) şöyle geçmektedir:

Soru: Simsarın alacağı ücret konusunda pek çok tartışma olmuştur. Bazen % 2,5 bazen %5 olarak söylenir. Şer'i olarak bir sınırı var mıdır? Yoksa satıcı ve simsar arasında anlaşmaya varılan orana göre mi belirlenir?

Cevap 8, 9: Satıcı ve alıcı arasında, alıcıdan veya satıcıdan veya her ikisinden de bilinen bir hizmet bedeli alacağı konusunda bir anlaşma varsa bu caizdir. Komisyoncu hizmeti konusunda sabit ve

belirli bir ücret yoktur. Bilakis anlaşma ve karşılıklı rızayla verilir, işte bu halde caizdir, ancak bu da insanlar arasında bilinen örfi sınırlar içinde olmalıdır. Satıcı ve alıcı arasında satışı tamamlamak için gösterdiği aracılık ve çaba karşılığında faydalanması ve bunu alışılagelmişin üzerine çıkarmamak, satıcıya veya alıcıya zarar vermemesi gerekir.

Cevap veren ulema:

'Bekir Ebu Zeyd,Salih El-Fevzan, Abdulaziz El-Şeyh, Abdulaziz bin Abdullah bin Baz'

İkincisi:

Komisyoncu, sözleşme taraflarından biri adına çalışıyorsa, diğer tarafla, fiyatı artırmak veya azaltmak için anlaşma yapması caiz değildir. Çünkü bu dolandırıcılık ve güvene ihanettir, özellikle de sözleşmeyi komisyoncu yürütüyorsa. Çünkü o halde vekildir ve vekil de emanetçi durumundadır, kazandığı her şey müvekkilinin yararına sayılır.

"Mataleb Uli al-Nuha" (3/132) kitabında şöyle buyurmuştur: "Kendisinden satın alan satıcının bir alıcının vekiline bir şeyi hibe etmesi, fiyattan kesinti olarak kabul edilir. Söz konusu hibe sözleşmeye ilhak edilir ve müvekkile ait olur.

Eğer simsarın rolü -sözleşme olmaksızın- satıcıya veya alıcıya rehberlik etmekle sınırlıysa ve kendisi için belirli bir fiyat belirlenmemişse ve bunun yerine kendisinden en iyi fiyatları (alış veya satış) araştırması istenmişse, bu durumda da işi isteyenler haricinde kişilerle gizli anlaşması sahtekarlık ve ihanet olur.

Ancak bazı fıkıh alimleri komisyonculuğu genel olarak ücretli bir vekalet olarak tanımlarlar. Bakınız: "Ticari Komisyonculuk", Dr. Abdul Rahman bin Saleh Al-Atram, s.115.

Üçüncüsü:

Komisyoncunun, belirli bir ücret karşılığında sözleşme taraflarından biri adına çalışması halinde, haksızlığa yol açacak aşırı bir artış olmadığı sürece, komisyon ücreti fiyata eklense dahi bunu diğer tarafa bildirmek zorunda değildir.

Satıcı: Bunu 100 TL'ye sat, 10 TL'si senindir derse ancak malın piyasa fiyatı 90 olsa, alıcı memnun olduğu sürece, aracılık komisyonunu alıcıya bildirmeye gerek yoktur. Zira fiyatıyla birlikte, hiçbir hile veya aldatma yoktur.

Bir grup fıkıh alimleri, güvenilirliği esas alarak murabaha satışında komisyoncu ücretinin fiyata eklenen maliyetlerden biri olduğunu bildirilir. Bu, asıl fiyatı bildirilmesi gerekli olmayan pazarlığa konu olan satışlarda fiyata eklenmesinin daha doğru olacağını belirtmişlerdir.

El-Kasani, Murabaha satışından bahsederken şunları söyledi: "Elbise Ağartıcının, boyacının, çamaşırcının, dokumacının, terzinin, komisyoncunun, koyun yetiştiricisinin ve kiranın ücretini kölelerin yiyecek, giyecek ve makul bir şekilde ihtiyaçları olan şeyler ile hayvanların yemi gibi nafakaları sermayeye eklemekte bir sakınca yoktur. Bunun üzerine tüm harcamaların yerine kâr belirlenerek satılır. Çünkü tüccarlar arasındaki gelenek, bu harcamaları sermayeye bağlamaları ve sermayenin bir parçası saymaları yönündedir. Bedai-u el-Sena-i'' (5/223)'den alıntı.

Şeyh Halid El-Muşaykih'e şöyle soruldu:

"Doğu ülkelerinden birinde, işi satıcı ile alıcı arasında aracılık yapmak olan bir ofisim var. Alıcı herhangi bir ülkeden geliyor ve ona satın alma ve nakliye konusunda yardımcı oluyorum ve bunun karşılığında da anlaşmaya varılan komisyon ücretini alıyorum. Bu komisyon caiz mi, yoksa haram mı? Sözleşme düzenlenip alıcının onayını aldıktan sonra fabrikadan komisyon alsam ama bu komisyon alıcının bilgisi dışında olursa caiz olur mu?

Cevap:

Allah'a hamd olsun ve salat ve selam Allah'ın Resulü'ne olsun.

Komisyon olarak aldığınız ücret aracılık ve simsarlık ücretidir. Bu ücret asıl olarak caizdir. Zira yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Ey iman edenler! Akitleri(n gereğini) yerine getiriniz.*" (Maide: 1) başka bir ayette: "*Hâlbuki Allah alım satımı helâl, faizi ise haram kılmıştır.*" (Bakara: 275). Ayrıca Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "*Müslümanlar oluşturdukları şartlara bağlı kalırlar*." (Tirmizi 1352, Ebu Davud 3594)

Şayet komisyon konusunda şer'i bir aykırılık varsa veya ülkenin tabi olduğu bir sisteme aykırılık oluşturuyorsa veya iki akit taraf olan satıcı ve alıcının bağlı olduğu bir sistemi ihlal ediyorsa, alıcıdan komisyon almışsa fabrikadan almaması gerektiren kurallar veya anlaşmalar mevcutsa vb. durumlarda caiz olmaz. Ancak bunların hiçbiri yoksa temel prensip alınması caizdir. (Günümüz İslam Fetvaları)

Komisyoncu ücretlerini abartması veya sözleşmeyi kendi çıkarı uğruna kontrol altına alması sonucunda alıcıya veya yükleniciye zarar gelmesi durumunda bu simsarlığın caizliği hususunda istisna yapılmaktadır

Şeyh Muhammed bin Muhammed el-Muhtar el-Şankiti'ye şöyle soruldu:

"Bir kişi bir arsayı 100 bin TL'ye satmak ister, başkası ona der ki: Ben onu sana 120 bine satarım, alıcıya da arazi sahibinin yüz yirmi istediğini söylerim ve satış tamamlanır. Satıcıya yüz verir, yirmisini de yüzdesiyle birlikte alıcıdan aldı, bu tür bir akit ve satış caiz midir?

Şeyh Şankiti şu şekilde cevap vermiştir: Bu konunun birden fazla yönü var:

Birincisi: Arsanın gerçek sahibi size: "Yüz bine sat" derse, öncelikle sizin Müslüman kardeşlerinizin haklarını dikkate almanız lazımdır. Özellikle de onların bu topraklara ihtiyaçları olduğunu ve bunu almak için yeteri kadar imkanı olmayan kimseler için dikkat etmeniz lazımdır.

Veyahut sizden alışveriş yapacak olan kimseler parası olmayan insanlar olabilirler, dolayısıyla bu konuda Allah'tan korkmak lazımdır. Öncelikle bu, Müslümanlara bir genel nasihattır.

Bir insan, kardeşlerinin haklarını ve ihtiyaçlarını düşünmeden tamah ve açgözlülük yapmamalıdır. Eğer bir başkası ona bunu yapsaydı, buna razı olmazdı. Müslüman, kendisi için sevdiğini kardeşleri için de sever, kendisi için buğzettiğiniyse kardeşleri için de buğzeder. Bu yüzden daha ucuza satabilecek durumda olduğu müddetçe kazançta abartmamalıdır. ...

Kardeşleri hakkında Allah'tan korkması ve kendi şahsi kazanç elde etmek için piyasaya zarar vermemesi daha iyidir. Bu fetva (Zâd el-Mustakni)'den alınmıştır.

Bunda da bir istisna yapmak yerinde olur: Alıcı, komisyoncu hakkında iyimser düşünen bir arkadaş veya akraba ise ve komisyoncunun aracılık ücretini alacağını bilmiyorsa, komisyoncunun ürünü övmesi ve bunu ona teklif etmesi onu aldatmaktır.

Dr. Salah Al-Savi'ye soruldu:

"Satın alanın haberi olmadan bir miktar komisyon aldım. Bu haram mıdır, caiz midir?"

Cevap:

Salât ve selâm Resulullah'a, ailesine, ashabına ve ona tabi olanlara olsun.

Komisyoncunun, komisyonculuk yaptığı anlaşmanın meşru bir anlaşma olması durumunda aracılık ücreti alınması prensip olarak caizdir. Ancak sizin sorduğunuz husus duruma göre değişir. Alıcı bu işi sizden gönüllü olarak ve bedelsiz olarak bekliyorsa, İkiniz arasındaki geçmiş bağlantı ve yakınlık nedeniyle, alıcının beklemediği bu komisyonu almamalısınız. Ama eğer durum böyle değilse o zaman asıl olan mübah olmasıdır.

En iyisini Allah bilir.